

MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra občanské výchovy

Referát

Téma: Bedřich Smetana

OV2BP Významné osobnosti českých dějin

Učo: 458133, Pedagogické asistentství českého jazyka pro základní školy a Pedagogické asistentství občanské výchovy pro základní školy

Vyučující: *PhDr. Mgr. Radim Štěřba, Ph.D., DiS.*

Vypracovala: *Eva Grdinová*

Datum odevzdání: 10. 11. 2017

Bedřich Smetana

1 Zařazení do období

Zpočátku se Bedřich Smetana zajímal jen o klasicistní i raně romantickou hudbu, která byla zcela běžná ve střední Evropě. Patřili sem například Gluck, Mozart a Beethoven. Smetanovo dílo však řadíme do novoromantismu, který vznikl kolem roku 1830. Tento proud je známý především tím, že v polovině 19. století se kladl velký důraz na národní charakter umění, a proto začaly postupně vznikat i národní hudební školy. K dalším velmi významným představitelům patřili Richard Wagner, Hector Berlioz nebo Ferenc Liszt. Tito hudebníci se snažili vytvořit něco nového, a to se jim i povedlo. Vytvořili programní hudbu, do které spadala symfonie, předehra, symfonická báseň a hudební drama.

2 Život a dílo

Bedřich Smetana se narodil 2. března 1824 v Litomyšli. Jeho otec byl panský sládek František Smetana, který se potřetí oženil s Barborou Linkovou a počal s ní Bedřicha, který se stal jeho jedenáctým dítětem. Prvních sedm let Bedřich strávil v Litomyšli, poté se rodina přestěhovala do Jindřichova Hradce, krátce potom do Růžových Lhotic.

Bedřich Smetana nepřišel k hudbě ze dne na den, neboť se jí věnoval už od dětství. Velkou zásluhu na tom měl právě jeho otec, který hrával v kvartetu a dal svému synovi základní hudební vzdělání. Později se jeho učitelem stal obchodník J. Chmelík, který Bedřicha učil hře na klavír a housle. Smetana mimo jiné studoval gymnázium, a to hned v několika městech, dokončil ho v roce 1843 v Plzni. Ještě toho roku se rozhodl, že rozjede svou dráhu hudebníka v Praze. V roce 1844 se stal soukromým žákem kompozice u J. Proksche a učitelem hudby v rodině hraběte L. Thuna. Jeho inspirací pro tvorbu mu byly díla Beethovena, Chopinova nebo Berliozova. Když dokončil svá studia u Proksche, odmítl své místo a živil se jako soukromý učitel v Praze.

Smetana si roku 1848 v Praze otevřel hudební ústav, který si získal dobrou pověst. O rok později se oženil s Kateřinou Kolářovou, do které byl už dlouho zamilovaný, jednalo se o jeho studentku. Měli spolu čtyři dcery: Gabrielu, Žofii, Bedřišku a Kateřinu. Vedli spolu spokojený život, Smetanovi se dařilo ve všech směrech, dokonce se stal dvorním pianistou bývalého krále Ferdinanda V. Jeho život se začal hroutit, když

mu zemřely tři dcery, zůstala jim jen Žofie. Dalším zásahem do této rodiny byla nemoc jeho manželky, která onemocněla na tuberkulózu. Do finančních potíží se dostali i Smetanovi rodiče, kteří zanedlouho ztroskotali.

Nešťastný Smetana se snažil před svým neštěstím uniknout do Švédska, kde mu roku 1859 umírá Kateřina. O rok později se oženil s Bettinou Ferdinandovou. Smetanovi se ve švédském Göteborgu dařilo velmi dobře, ale po čase se mu začalo stýskat po rodné vlasti a rodině. Bettina nebyla Smetanovi oporou, protože k němu necítila pravou lásku. V roce 1861 se jim narodila dcera Zdenka a v roce 1863 dcera Božena.

V 2. polovině 19. století dochází k rozmachu českého společenského, kulturního, uměleckého a politického života. Příkladem je vznik Měšťanské besedy, pražského pěveckého spolku Hlahol, ve kterém působil jako sbormistr. Dále došlo k otevření samostatného českého Prozatímního divadla v Praze.

Mezi Smetanovy přednosti patří především opery, díky kterým je považován za tvůrce české národní opery. Jeho první provedení opery jsou Braniboři v Čechách z roku 1866 v Prozatímním divadle, které sklídilo velký úspěch. V roce 1866 měl premiéru Prodané nevěsty, taktéž v Prozatímním divadle, kdy sám autor dirigoval její představení. Prodaná nevěsta sklídila obrovský úspěch, dokonce překonala opery ve světové literatuře. Třetí opera se jmenovala Dalibor, která nebyla společností pochopena. V roce 1868 se Smetana začal zabývat Špindlerovým překladem Wenzigova libreta k Libuši. Libuše je slavnostní opera, která se skládá ze tří jednání – Libušin soud, Libušin sňatek a Libušino proctví. Dokončena byla roku 1872 a poprvé byla hrána při otevření Národního divadla.

Bedřich Smetana byl umělec mnoha směrů, napsal cyklus symfonických básní, mezi které patří například Vyšehrad a Vltava. Dále se věnoval vokální, komorní či klavírní tvorbě. Bedřich Smetana je znám také svou rozsáhlou korespondencí, prostřednictvím které si zlepšoval úroveň jazyků.

Smetanův zdravotní stav se začal zhoršovat kolem roku 1870. Nemoc ho začala omezovat v jeho milované práci. Roku 1874 ho postihly sluchové halucinace, pociťoval hučení a zaléhání pravého ucha. I přes to, že se začal ihned léčit, plně ohluchl na obě uši. Pro Smetanu to bylo z počátku velmi těžké, učil se odposlouchávat z pohybu úst, snažil se komunikovat pomocí sešitu a tužky.

Bedřich Smetana se své milované práce nevzdával, naopak začal spolupracovat s Eliškou Krásnohorskou. Na základě spolupráce vznikla opera z venkovského prostředí Hubička. Premiéra se odehrála roku 1876 a do roku 1902 se hrála 121 krát. Tento úspěch postrčil Smetanu k další práci a požádal Krásnohorskou o další libreto. Nově vzniklá opera Tajemství měla svou premiéru roku 1878 v Novém českém divadle. Sklidila velký úspěch jak u obecnosti, tak i u kritiky.

Kolem roku 1882 se jeho zdravotní stav zhoršil. Začaly se u něho projevat obavy ze šílenství a trpěl záchvaty. První záchvat ho zbavil schopnosti mluvit a číst. Přesto Smetana vydal ještě druhý smyčcový kvartet d moll, napsal svůj poslední sbor Naše píseň a napsal první část cyklu symfonických skladeb Pražský karneval. Jeho posledním dílem se stala rozpracovaná opera Viola.

Smetanův zdravotní stav se stále zhoršoval a musel být převezen do ústavu choromyslných. Významný český hudební skladatel zemřel 12. května 1884 ve věku 60 let v Praze.

3 Přínos pro společnost

Bedřich Smetana je pokládán za zakladatele české národní hudby. V Smetanově tvorbě nalezneme například prvky lidové hudby, taneční rytmy a působení českého jazyka na formu deklamace. Nad těmito znaky se však pozastavovalo mnoho kritiků minulé doby. Muzikolog John Tyrrell označil Smetanu za zakladatele česko-jazyčné opery. Německý badatel Kurt Honolka považoval Smetanu za reprezentativní tvůrčí osobnost českého národa. Nejznámější díla *Prodaná nevěsta*, *Libuše* a *Má vlast* byla podle Christophera Storcka dobově velmi žádané, neboť v nich propojil uměleckou hodnotu s národním významem. Od 2. poloviny 19. století se snažila skupina Smetanových příznivců vytvořit určitý obraz jeho tvorby, z kterého se během několika let stalo dogma.

Bedřich Smetana působil hlavně na současníky té doby, například na Antonína Dvořáka. Smetana měl své příznivce (Josef Bohuslav Foerster) i odpůrce (Leoš Janáček), obě tyto skupiny se k němu hlásily, nebo se s jeho osobností snažili alespoň vyrovnat.

Dílo *Prodaná nevěsta* se stalo vzorem pro mnoho dalších skladatelů (Blodka, Šebora, Dvořáka, Foerster). V pozdější době vznikaly opery, které byly dosti podobné Smetanovým. Mezi nejznámější patří *Švanda dudák*, jehož autorem je Weinberger, nebo také česká opera *Zuzana Vojířová* od Pauera.

Po stránce literární inspiroval mnoho známých českých spisovatelů, jako byl J. Vrchlický, J. S. Machar nebo V. Nezval. V básni *Smetanovo kvarteto - Z mého života* vylíčil Antonín Sova poslední chvíle Smetanova života. Název této básně použili v roce 1955 režiséři Václav Krška a Karel Höger pro životopisný film, kde se vyskytovali známí spisovatelé a hudební skladatelé.

Smetanovo jméno se stalo velmi oblíbeným a byly po něm pojmenovány muzea, památníky a instituce. Například Družstvo ctitelů Smetanových, Společnost Bedřicha Smetany, Muzeum Bedřicha Smetany, Památník Bedřicha Smetany, Smetanovo nábřeží apod.

Každoročně se koná festival Smetanova Litomyšl nebo Mezinárodní smetanovská klavírní soutěž. Podle Smetany jsou pojmenovány také pěvecké sbory v Praze, Hradci Králové, atd.

Bedřich Smetana se zajímal i o obory umění, například malířství a sochařství. Nechal se portrétovat od J. V. Myslbeka, J. Šturse, J. Wagnera nebo M. Švabinského.

4 Můj názor na Bedřicha Smetanu

Bedřich Smetana je velmi významná osobnost a jeho jméno zná snad každý. Tohoto českého umělce si pamatuji už z hodin hudební výchovy ZŠ. Prostřednictvím tohoto referátu jsem měla možnost, podrobně se seznámit s jeho životem a dílem. Díky svému hudebnímu nadání vytvořil mnoho krásných prací. Myslím si, že je to mimořádně významná osobnost, která se zasloužila o vytvoření české národní hudby. Myslím si, že kdyby nezemřel, mohl se propracovat ještě výše.

Jeho hudba se stala pro mnohé radostí, nadějí i potěšením. Smetana je celosvětově známý umělec a obdivují ho miliony lidí. Nejvíce ho obdivuji za to, že i přes to, že zápasil s hluchotou, byl schopen stvořit tak geniální práci.

5 Zdroje

- 1) LUDVOVÁ, Jitka. *Hudební divadlo v českých zemích: osobnosti 19. století*. Praha: Divadelní ústav, 2006. Česká divadelní encyklopedie. ISBN 80-7008-188-0.
- 2) NAVRÁTIL, Miloš. *Dějiny hudby: přehled evropských dějin hudby*. Praha: Votobia, 2003. ISBN 80-7220-143-3.
- 3) ČERNUŠÁK, Gracian. *Dějiny evropské hudby*. 3., přehl. a dopln. vyd., (v Pantonu 1. vyd.). Praha: Panton, 1964.
- 4) HELFERT, Vladimír. *Tvůrčí rozvoj Bedřicha Smetany: preludium k životnímu dílu*. 2. vyd. (1. vyd. SNKLHU). Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1953. Klasikové české hudební vědy a kritiky.
- 5) Hoschl, C. (n.d). BEDRICH SMETANA - ART AND DISEASE. *Psychiatria Danubina*, 24S176-S178.
- 6) Kachlík, J. (2017). "I would like to write two letters every day": The first complete Bedřich Smetana correspondence edition. *Czech Music*, 17(1), 19-21.